

Obiectul principal al contractului de credit în valută din perspectiva clauzelor care stabilesc rambursarea în moneda creditului.

Cauza C-186/16 Andriciuc și alții împotriva Banca Romanească SA.

*Dr. Răzvan Scafeș, Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova
Avocat, Baroul Dolj*

Normele de dreptul consumului reprezintă principalul „refugiu” juridic al persoanelor fizice față de potențialele abuzuri ale profesioniștilor. Legislația consumului, atât cea europeană cât și cea națională, a manifestat un interes în creștere pentru protecția adecvată a consumatorilor împotriva unor practici comerciale considerate nelegale.

Având în vedere contextul economic național (de altfel preponderent și în zona europeană centrală și de est), care a favorizat activitatea de creditare a persoanelor fizice, numărul de contracte de împrumut a crescut foarte mult în a doua parte a anilor 2000. Ulterior, pe fondul unor dificultăți economice și sociale, atenția împrumutaților s-a îndreptat spre acele prevederi din contractele deja încheiate care aveau potențialul de a crește costurile împrumutului sau de a genera obligații considerate excesive de aceștia.

Litigiile având ca obiect constatarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale din convențiile de credit au cunoscut o expansiune în ultimii ani¹. Acestea au vizat în principal analiza din perspectiva caracterului abuziv al clauzelor contractuale privind dreptul instituțiilor bancare de a percepe diferite comisioane sau modul de calcul al dobânzii².

Din perspectiva dreptului consumului, analiza clauzelor unui contract de credit este fundamentală în stabilirea caracterului abuziv al acestora, astfel că orice limitare prevăzută de legislație necesită o interpretare cât mai aproape de voința legiuitorului.

Conform art. 4 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii : *”Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului*

---

¹ Conform informațiilor disponibile pe portalul instanțelor de judecată (<http://portal.just.ro/SitePages/cautare.aspx?k=actiune%20in%20constatare%20clauze%20abuzive&r=sitename%3D%22ARMBdmRvc2FyY2hsX3Zkb3NhcmNobAhzaXRlbnFtZQEBXgEk%22&v1=-mjmpdosardata>), în prezent sunt 10.503 având ca obiect „*acțiune în constatare clauze abuzive*”. Cu toate acestea, având în vedere practica diferitelor instanțe de a înregistra astfel de acțiuni la categoria „*nulitate act juridic*” sau „*pretenții*”, numărul real al litigiilor este în realitate cu mult mai mare;

² Așa cum am arătat anterior, astfel de clauze creează posibilitatea creșterii costurilor creditului, fie ca urmare a perceperii unor sume în lipsa prestării efective a unui serviciu, fie prin posibilitatea unilaterală a creditorului de a modifica cuantumul dobânzii;

sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil”.

Legea națională, nr. 193/2000, actul normativ care transpune în dreptul intern Directiva 93/13/CEE stabilește o normă cu conținut aproape identic parin art. 4 alin. 6: *”Evaluarea naturii abuzive a clauzelor nu se asociază nici cu definirea obiectului principal al contractului, nici cu calitatea de a satisface cerințele de preț și de plată, pe de o parte, nici cu produsele și serviciile oferite în schimb, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate într-un limbaj ușor inteligibil”*.

Prin urmare legiuitorul european și cel național au prevăzut o interdicție în ceea ce privește evaluarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale în cazul în care respectiva clauză se referă la obiectul principal sau la prețul ori obligațiile de plată rezultate din contract. Fiind vorba de o excepția de la analiza caracterului abuziv, aceasta trebuie interpretată în mod strict, pentru a nu fi da un înțeles străin de voința legiuitorului.

Determinarea obiectului principal al contractelor de credit reprezintă așadar pentru practicienii dreptului un demers pe cât de important pe atât de delicat, având în vedere că se bazează în cea mai mare măsură pe interpretări proprii ale celor chemați să analizeze conținutul respectivului act juridic.

Doctrina națională a stabilit ca regulă că *„prin obiectul actului juridic civil se înțelege conduita părților stabilită prin acel act juridic, adică acțiunile și inacțiunile la care sunt îndreptățite ori de care sunt ținute părțile”*³. Așadar, obiectul actului juridic civil reglementează cadrul de acțiune al părților în executarea obligațiilor asumate⁴. S-a apreciat astfel că *„obiectul actului juridic civil coincide cu obiectul raportului juridic care s-a născut (modificat sau stins) din acel act juridic”*⁵.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că în ceea ce privește analiza contractelor de credit *„clauzele contractuale care se circumscriu noțiunii „obiectul [principal al] contractului”, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, trebuie înțelese ca fiind cele care stabilesc prestațiile esențiale ale acestui contract și care, ca atare, îl caracterizează. Dimpotrivă, clauzele care au un caracter accesoriu în raport cu cele care definesc esența însăși a raportului contractual nu pot fi circumscrie noțiunii menționate de obiect principal al contractului. Revine instanței de trimitere sarcina să aprecieze, având în vedere natura, economia generală și prevederile contractului de împrumut vizat, precum și contextul juridic și factual în care se înscrie acesta, dacă respectiva clauză constituie un element esențial al*

---

³ Gabriel Boroi, Carla Alexandra Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a, edit. Hamangiu, Bucureți, 2012, pag. 164;

⁴ Ion Dogaru, Nicolae Popa, Dan Claudiu Dănișor, Sevastian Cercel, *Bazele dreptului civil. Vol. I. Teoria generală*, ed. C.H.Beck, București, 2008, pag. 463-464;

⁵ Idem 3;

prestației debitorului care constă în rambursarea sumei puse la dispoziția sa de împrumutător (a se vedea în acest sens Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, punctele 49-51)”⁶.

Așadar, aprecierea obiectului principal al contractului de credit se face în concret în funcție de specificul fiecăruia dintre acestea, însă are la bază delimitarea obligațiilor esențiale ale părților, acelea care sunt caracteristice respectivului contract și fără de care nu am mai fi în prezența unui veritabil contract de credit.

În acest sens, instanțele naționale au reținut că „în cazul unui contract de credit bancar, sunt prestații esențiale doar acelea în lipsa cărora nu s-ar mai putea considera că avem de a face cu o astfel de convenție, aceasta nemaiputând exista în forma convenită de părți”⁷.

Prin urmare, demersul stabilirii obiectului principal al contractului de credit necesită delimitarea acelor obligații esențiale ale părților, care creează specificitatea unui anumit contract de credit bancar. Având în vedere că în privința creditelor acordate consumatorilor, acestea prezintă un grad înalt de similaritate, putem stabili că în analiza diferitelor contracte de credit, obligațiile esențiale se vor regăsi de fiecare dată în cuprinsul acestora.

Astfel, din punctul de vedere al creditorului obligația esențială este aceea de acordare a sumei de bani către consumator. Din punctul de vedere al împrumutatului obligația esențială este aceea de a restitui suma de bani împreună cu dobânda stabilită. Rezultă că obiectul principal al contractului de credit nu se confundă cu costul total al acestuia, având în vedere că acesta din urmă cuprinde și alte costuri accesorii, astfel cum sunt comisioanele aferente activității de creditare sau eventualele dobânzi penalizatoare.

Trebuie însă să subliniem și faptul că excluderea de la analiza caracterului abuziv stabilită de legislația europeană și națională nu se referă doar la acele prevederi contractuale care sunt apreciate ca făcând parte din obiectul principal al acestuia. Legiuitorul a prevăzut de asemenea stabilirea dacă anumite clauze contractuale care au „calitatea de a satisface cerințele de preț și de plată”. Sub acest aspect, trebuie deci diferențiat între prețul contractului și obiectul principal al acestuia⁸. De asemenea, prezintă importanță și acele obligații ale împrumutatului asociate cu noțiunea de plată, ceea ce înseamnă că vor beneficia de excludere toate acele prevederi care se referă la modul de rambursare al creditului din perspectiva plăților efectuate de către împrumutat.

---

⁶ CJUE, Cauza C-143/13, 26 februarie 2015, Matei vs. Volksbank România SA, par. 54;

⁷ Curtea de Apel București, Decizia nr. 1352/24.09.2015, disponibilă pe <https://legeaz.net/spete-civil-2/contracte-de-credit-bancar-notiunea-1352-2015>;

⁸ Astfel cum am arătat anterior, dacă în obiectul principal al contractului s-a apreciat în general în jurisprudență că se vor regăsi doar acele clauze esențiale, obligațiile principale ale părților, în cadrul noțiunii de preț vor fi incluse toate costurile creditului, respectiv și acele obligații accesorii, neesențiale, însă care trebuie îndeplinite de către împrumutat pentru serviciile prestate cu ocazia punerii la dispoziție a creditului și ulterior pe toată perioada de derulare a acestuia;

Teoria clauzelor abuzive a fost utilizată pentru a proteja consumatorii împotriva practicilor abuzive ale profesioniștilor, în concret pentru a repara prejudiciile cauzate acestora ca urmare a efectelor negative ale clauzelor contractuale apreciate ca fiind abuzive.

În ultimii ani, pe fondul contextului economic internațional, a apărut necesitatea identificării unor măsuri judiciare de protecție a consumatorilor care au contractat credite în francii elvețieni (CHF). Majoritatea creditelor în CHF au fost acordate la finalul anilor 2000, ca efect al stabilității dovedită de această monedă în raport cu cea națională pentru o perioadă lungă de timp⁹. Această fluctuație redusă s-a datorat intervenției active a Băncii Naționale a Elveției, care a menținut un prag minim de 1,2 CHF pentru 1 Euro. La sfârșitul anului 2014, Banca Națională a Elveției a anunțat că nu mai aplică măsura obligatorie a menținerii unui prag minim de 1.2 EUR și CHF, ceea ce a dus la o apreciere bruscă a CHF¹⁰, inclusiv față de moneda națională.

În mod evident, consumatorii care contractaseră credite în CHF în perioada de stabilitate a monedei, s-au văzut puși peste noapte în situația de a achita o contravaloare în lei aproape dublă aferentă sumei în CHF rămasă de rambursat, cauzată de devalorizarea violentă a monedei naționale față de moneda de creditare.

Consumatorii și-au îndreptat acțiunile către instanțele naționale, motivându-și cererile pe dispozițiile Legii nr. 193/2000 privind clauzele abuzive și Directivei 93/13/CEE, apreciind că trebuie supuse analizei specifice acele clauze care prevăd obligația de rambursare a creditelor în moneda în care au fost acordate, sau acelea care prevăd obligativitatea suportării riscului valutar de către consumator.

În acest context, pe rolul Curții de Apel Oradea, s-a aflat dosarul nr. 1713/111/2014, având ca obiect „acțiune în constatare clauze abuzive”. Dosarul a devenit mediatizat și cunoscut ca „dosarul Andriciuc”¹¹, nu doar deoarece a supus atenției instanței de apel¹² solicitarea de „stabilizare a cursului de schimb” pentru executarea obligațiilor de plată rezultate din contractele încheiate de apelanții reclamanți cu intimata pârâtă, însă și pentru că în cadrul acestuia s-a dispus sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de hotărâre preliminară. În concret, instanța națională a sesizat CJUE cu o cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) și a articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, în legătură cu

---

⁹ Cursul de schimb RON-CHF a dovedit o foarte mare stabilitate într-o perioadă anterioară începerii activității de creditare în această monedă. Cursul oficial de schimb publicat de Banca Națională a României reflectă faptul că între 1 ianuarie 2000 și 1 ianuarie 2009, cursul de schimb a fluctuat între valorile de 2,44 și 2,67 RON pentru 1 CHF (<https://www.cursbnr.ro/grafic-valute>);

¹⁰ Decizia a provocat ecouri pe întreaga piață financiară europeană, având în vedere că a cauzat o apreciere masivă a monedei CHF față de moneda unică europeană : <http://www.bbc.com/news/business-30829917>;

¹¹ După numele primului apelant reclamant înregistrat, astfel cum a fost denumit și ulterior, atunci când a ajuns în atenția Curții de Justiție a Uniunii Europene;

¹² În fața instanței de fond, Tribunalul Bihor, respinsese cererea consumatorilor;

caracterul pretins abuziv al clauzelor inserate în contracte de credit care prevăd, printre altele, rambursarea creditelor în aceeași monedă străină în care acestea au fost acordate.

În concret, întrebările transmise de Curtea de Apel Oradea în cadrul cererii de transmitere a unei hotărâri preliminare¹³, au fost următoarele : „1) *Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că dezechilibrul semnificativ dintre drepturile și obligațiile părților care decurg din contract trebuie analizat prin raportare strict la momentul încheierii contractului sau include și situația în care, pe parcursul derulării unui contract cu executare succesivă, prestația consumatorului devine excesiv de oneroasă comparativ cu momentul încheierii contractului din cauza unor schimbări semnificative ale cursului de schimb valutar?* 2) *În accepțiunea articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, prin caracterul clar și inteligibil al unei clauze contractuale trebuie să se înțeleagă că respectiva clauză contractuală trebuie să prevadă doar motivele care au stat la baza includerii acestei clauze în contract și mecanismul său de funcționare sau trebuie să prevadă și toate consecințele sale posibile în funcție de care prețul plătit de consumator poate varia, cum ar fi riscul de curs valutar, și, din perspectiva Directivei 93/13, se poate considera că obligația băncii de informare a clientului la momentul acordării creditului vizează exclusiv condițiile de creditare, respectiv dobânzile, comisioanele, garanțiile puse în sarcina împrumutatului, posibilitatea aprecierii sau a deprecierei unei monede străine neputând fi inclusă în această obligație?* 3) *Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că termenii «obiectul principal al contractului» și «caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte», acoperă o clauză cuprinsă într-un contract de credit încheiat în monedă străină între un vânzător sau un furnizor și un consumator și care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale, potrivit căreia creditul va fi restituit în aceeași valută?».*

Hotărârea pronunțată de CJUE devenea deosebit de importantă în contextul multitudinii litigiilor naționale cu privire la aprecierea unor clauze abuzive care să prevadă restituirea creditelor în moneda în care au fost acordate în contractele de credite acordate în valută.

Instanța europeană a fost chemată să aprecieze asupra modului de interpretare a teoriei clauzelor abuzive, respectiv dacă analiza condițiilor stabilite de legislație trebuie să privească strict momentul semnării contractului sau și efectele viitoare ale acestuia, precum și limitele obligației de informare a consumatorului cu privire la elementele de risc valutar. De asemenea, CJUE trebuia să stabilească dacă sfera noțiunilor de obiect principal, preț sau remunerație, acoperă și clauzele care stabilesc obligația de restituire a creditului în moneda în care a fost acordat.

Acest ultim aspect, care face și obiectul analizei noastre, era deosebit de important și pentru instanțele naționale, odată ce delimitarea noțiunilor de „obiect principal”, „preț” sau

---

¹³ Cererea s-a întemeiat pe dispozițiile art. 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene;

„remunerație” se dovedea deosebit de dificilă din perspectiva clauzelor amintite. În concret, demersul de a stabili dacă o clauză care prevede restituirea împrumutului în moneda acordării face parte din obiectul principal al acestuia sau se asociază indisolubil cu noțiunile de „preț” sau „remunerație”¹⁴. De asemenea, trebuia avut în vedere și că legislația națională aplicabilă la data acordării creditelor în CHF, respectiv Codul civil din 1864 stabilea prin art. 1578 că *„obligația ce rezultă din un împrumut în bani este totdeauna pentru aceeași sumă numerică arătată în contract. Întâmplându-se o sporire sau o scădere a prețului monedelor, înainte de a sosi epoca plății, debitorul trebuie să restituie suma numerică împrumutată și nu este obligat a restitui această sumă decât în speciile aflătoare în curs în momentul plății”*. Prin urmare, instanțele trebuiau să se raporteze și la prevederea legală amintită și să determine dacă prin aceasta se instituie o normă obligatorie și, astfel, ar însemna că obligația asumată conform acesteia este una esențială.

În plus, existența normei amintită mai sus crea o altă dilemă juridică în legătură cu interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 1 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE¹⁵. Cu alte cuvinte, dacă respectivele clauze ar reproduce esența dispozițiilor art. 1578 C.civ. înseamnă că instanțele naționale n-ar putea aplica dispozițiile Directivei 93/13/CEE și prin urmare nici a legislației naționale cu privire la clauzele abuzive. De altfel, în observațiile scrise transmise de Guvernul României aceasta a fost una dintre apărările principale¹⁶. Cu privire la aceste aspecte, Curtea a arătat că *„pentru a stabili dacă o clauză contractuală este exclusă din domeniul de aplicare al Directivei 93/13, revine instanței naționale sarcina să verifice dacă această clauză reflectă prevederile din dreptul național care se aplică între părțile contractante independent de alegerea lor sau pe cele care sunt de natură supletivă și, prin urmare, aplicabile ope legis, cu alte cuvinte în lipsa unui acord diferit între părți în această privință (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 martie 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punctul 26, și Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 79)”*¹⁷. Prin urmare, la o primă vedere, considerentele CJUE diferențiază între normele cu caracter obligatoriu și normele supletive în ceea ce privește excluderea totală de la aplicare dispusă prin art. 1 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE. Este important a stabili cu exactitate normele juridice care se încadrează în această categorie, odată ce limitarea de la posibilitatea aplicării Directivei 93/13/CEE astfel cum stabilește art. 1 alin. 2 din aceasta este una expresă și general aplicabilă, astfel că instanțele nu sunt ținute de aplicarea unui nou filtru¹⁸, astfel că impactul pe care acestea

---

¹⁴ Legislația națională prevede ca și excludere, așa cum am amintit și cazul în care obligațiile rezultate din clauza contractuală se referă la cerințele de plată;

¹⁵ Conform art. 1 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE: *„Dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii sau dispozițiile ori principiile din convențiile internaționale la care statele membre sau Comunitatea sunt părți, în special în domeniul transportului”*;

¹⁶ CJUE, C-186/16, Andriciuc vs. Banca Românească, para. 26;

¹⁷ Idem 15, para. 29;

¹⁸ Astfel cum este, spre exemplu, cel stabilit prin art. 4 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE, care presupune și analizarea dispozițiilor contractuale sub aspectul exprimării acestora într-un limbaj clar și inteligibil;

il au asupra soluției pronunțată față de cererea consumatorului este unul major. În opinia noastră, norma de drept național, art. 1578 C.civ. 1864 este una cu caracter obligatoriu, iar nu supletiv. Așa cum s-a relevat în jurisprudență¹⁹, norma stabilită de art. 1578 C.civ. are valoarea de principiu de drept civil, guvernând așadar toate raporturile juridice care cad sub incidența acestuia. Lipsa caracterului supletiv rezultă chiar și din simplul fapt că legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea părților de a deroga de la normă. Valoarea de principiu a textului de lege se regăsește de altfel și în uzanțele dintre părți în materia contractelor de împrumut unde, indiferent de monedă, se restituie suma numerică împrumutată.

Cu privire la sfera de cuprindere a art. 4 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reluat raționamentul său expus în hotărârile anterioare: „*În ceea ce privește categoria clauzelor contractuale care se circumscriu noțiunii „obiectul principal al contractului”, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, Curtea a considerat că aceste clauze trebuie înțelese ca fiind cele care stabilesc prestațiile esențiale ale acestui contract și care, ca atare, îl caracterizează (Hotărârea din 3 iunie 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punctul 34, și Hotărârea din 23 aprilie 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punctul 33)*”²⁰.

Având în vedere aceste aspecte, Curtea apreciază că obligația împrumutatului de a rambursa creditul în aceeași monedă în care a fost acordat se circumscrie obiectului principal al contractului de credit : „*În această privință, trebuie să se observe că, printr-un contract de credit, împrumutătorul se angajează, în principal, să pună la dispoziția împrumutatului o anumită sumă, acesta din urmă angajându-se, la rândul său, în principal să ramburseze, în general cu dobândă, această sumă potrivit termenelor de scadență prevăzute. Principalele prestații ale unui astfel de contract se raportează, așadar, la o sumă care trebuie definită în raport cu moneda de plată și de rambursare stipulată. În consecință, după cum a arătat avocatul general la punctul 46 și următoarele din concluzii, faptul că un credit trebuie să fie rambursat într-o anumită monedă nu privește, în principiu, o modalitate accesorie de plată, ci natura însăși a obligației debitorului, constituind astfel un element esențial al unui contract de împrumut*”. Așadar, Curtea interpretează obligația esențială rezultată din contractul de credit ca fiind cea de plată, în sensul de rambursare, a ratelor de credit. În atare situație, odată ce rambursarea privește plata în condițiile contractuale, înseamnă că obligația se va întinde cu privire la toate elementele sale, inclusiv moneda de plată.

Odată stabilit că astfel de clauze fac parte din obiectul principal al contractului, trebuie să continuăm analiza clauzelor contractuale din perspectiva respectării de către acestea a cerinței redactării „*într-un limbaj clar și inteligibil*”. Cu privire la acest aspect, Curtea a apreciat, în

---

¹⁹ Inclusiv Decizia nr. 62/7 februarie 2017 a Curții Constituționale cu privire la admiterea excepției de neconstituționalitate ridicată asupra Legii pentru completarea OUG nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori – „Legea conversiei”;

²⁰ Idem 15, para. 35;

analiza asupra celei de-a doua întrebări că această cerință este satisfăcută doar în ipoteza în care clauza beneficiază de o transparență privită în sens extensiv în sensul că *„instituțiile financiare trebuie să furnizeze împrumutaților informații suficiente pentru a le permite să adopte decizii prudente și în cunoștință de cauză, acestea trebuind să includă cel puțin impactul pe care o depreciere severă a mijloacelor legale de plată ale statului membru în care își au domiciliul sau sediul împrumutații și majorarea ratelor dobânzilor la împrumuturile în monedă străină îl au asupra ratelor împrumutului”*²¹.

Cu alte cuvinte, instanța europeană apreciază că în ceea ce privește contractele încheiate între profesioniști și consumatori, aceștia din urmă beneficiază de fiecare dată de o protecție transpusă la un grad absolut, interpretarea textelor de lege trebuind să fie de fiecare dată extensivă și favorabilă acestora²². Se observă că tendința de suprainformare a consumatorului, ca mecanism de ocrotire a acestuia împotriva oricăror prejudicii rezultate din aplicarea clauzelor contractuale, determină CJUE să aprecieze că acesta trebuie să îi fie aduse la cunoștință elemente considerate până acum ca fiind de notorietate, astfel cum este, spre exemplu, posibilitatea variației cursului de schimb. Acceptând că țările membre ale Uniunii Europene au beneficiat de o economie liberă de o perioadă îndelungată de timp, iar pe piețele interne ale acestora, monedele naționale au fost tranzacționate și în raport de monedele altor state (USD, EURO, GBP, etc.), precum și faptul că informațiile privind cursul valutar al diferitelor monede este disponibil cu ușurință atât la diferitele case de schimb valutar sau sedii ale sucursalelor bancare, sau în mediul online, nu putem considera că nu se cunoaște posibilitatea fluctuației diferitelor cursuri de schimb.

De altfel, concluziile formulate de Avocatul General Nils Wahl²³, expun exact același raționament și contrazic parțial hotărârea CJUE. Se arată astfel că *„un consumator mediu, suficient de atent și de avizat este, în principiu, în măsură să înțeleagă că un curs de schimb este supus fluctuațiilor”* și că *„ni se pare nerezonabil să se impună profesionistului să informeze consumatorul, în stadiul încheierii contractului de credit, cu privire la apariția unor evenimente sau evoluții ulterioare încheierii contractului pe care nu putea fi în măsură să le anticipeze. Nu se poate pretinde profesioniștilor să ofere consumatorilor alte informații decât cele despre care au sau ar trebui să aibă în mod obiectiv cunoștință la momentul încheierii acestui contract”*. Cu alte cuvinte, se subliniază că analiza din perspectiva clauzelor abuzive are în vedere caracterul „mediu, suficient de atent și de avizat” al consumatorului, respectiv acel consumator care a manifestat minimele diligențe de informare cu privire la produsul sau serviciul contractat. Mai mult, nivelul de avizare al consumatorului trebuie raportat și la serviciul sau produsul contractat

---

²¹ Idem 15, para.49;

²² Același raționament fusese, de altfel, și în Hotărârea din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, para. 71 și 72, precum și Hotărârea din 9 iulie 2015, Bucura, C-348/14, nepublicată, EU:C:2015:447, para. 52;

²³ Concluziile Avocatului General Nils Wahl, prezentate la 27 aprilie 2017 în C-186/16 Andriuc și alții vs. Banca Românească, disponibile pe <http://curia.europa.eu>, para. 66 și 68;

și la obligațiile despre care ulterior afirmă că ar fi fost stabilite în mod abuziv. În speța clauzelor care prevăd rambursarea creditului în moneda în care a fost acordat, elementul de risc valutar determinat de variația cursului de schimb este unul, apreciem noi, ușor predictibil și astfel cerința de informare cu privire la acest aspect devine nerezonabilă.

Suplimentar, arătăm că deși CJUE a avut în vedere existența normei naționale, art. 1578 C.civ. cu privire la principiul nominalismului monetar, nu a apreciat și asupra aplicabilității principiului general de drept *nemo censetur ignorare legem*. Așadar, odată ce norma națională prevede o obligație pentru împrumutat de a restitui suma numerică împrumutată, indiferent de devalorizarea monedei naționale în raport de moneda împrumutului, normă care are caracter obligatoriu, consumatorul nu se poate apăra în sensul că nu a cunoscut efectele acestei obligații, odată ce ea derivă chiar din lege.

În ceea ce privește efectele aplicării clauzelor care prevăd rambursarea creditului în moneda în care a fost acordat, acestea sunt generate din perspectiva consumatorului de elementul de risc valutar în raport de moneda în care acesta își realizează venitul și moneda în care a împrumutat efectiv suma de bani. În cazul devalorizării monedei naționale față de moneda împrumutului, consumatorul suportă acest risc, în primul rând în temeiul principiului general de drept *res perit debitori*, iar, în al doilea rând, cu referire la teoria clauzelor abuzive, deoarece gradul de informare al unui consumator mediu se presupune că include și aspectele cu privire la variația cursului de schimb, acestea fiind de notorietate.

Având în vedere aceste aspecte, apreciem, contrar opiniei CJUE, că cerința redactării într-un limbaj clar și inteligibil este îndeplinită pentru toate clauzele care prevăd, în mod expres, obligația consumatorului de a rambursa creditul în moneda în care a fost acordat, astfel că, acestea sunt excluse de la analiza caracterului abuziv în temeiul art. 4 alin. 2 din Directiva 93/13/CEE.